

Program Prac Konserwatorskich

Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc
w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31

Autorzy opracowania:

Konservator Dziel Sztuki
mgr Izabela Łukomska

Konservator Dziel Sztuki
mgr Katarzyna Wilaszek-
Rozwadowska

Artysta Plastyk
mgr Krzysztof Samborski

Kraków, 10.09.2020 r.

SPIS TREŚCI

ZAKRES PRAC.....	3
1.0. KARTA IDENTYFIKACYJNA ZABYTKU	3
2.0. ZAGADNIENIA HISTORYCZNE.....	4
3.0. OPIS, ANALIZA FORMY, FUNKCJI I TREŚCI.....	5
4.0. TECHNIKA I TECHNOLOGIA.....	7
5.0. STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ.....	11
6.0. CEL ORAZ ZAŁOŻENIA KONSERWACJI I RESTAURACJI.....	13
7.0. PROGRAM PRAC.....	19
DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA.....	22

ZAKRES PRAC

Niniejsza dokumentacja powstała w związku z planowanym remontem budynku administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach. Zawiera wytyczne konserwatorskie dotyczące ceglanych elewacji obiektu oraz elementów zabytkowej stolarki okiennej i drzwiowej, a także uwagi odnoszące się do otoczenia budynku. Ściany wewnątrz budynku nie wchodzi w zakres niniejszego opracowania. Po remoncie w obiekcie będzie mieściło się laboratorium szpitalne.

1.0. KARTA IDENTYFIKACYJNA ZABYTKU I DOKUMENTACJI

1.1. Dane przed rozpoczęciem prac

RODZAJ architektura

TEMAT budynek administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach

AUTOR nieznany

DATOWANIE 2 poł. XIXw.

ADRES ul. Dworcowa 31, Pilchowice

WŁAŚCICIEL / UŻYTKOWNIK Szpital Chorób Płuc w Pilchowicach

TECHNIKA Budynek murowany z cegły, spojonej zaprawą wapienno-cementową/?, nietynkowany, niepodpiwniczony, jednokondygnacyjny, kryty płaskim dachem (obecnie pokrytym papą, pierwotnie blachą), schowanym z trzech stron za attykami. Dekoracje na elewacjach w postaci cegieł wysuniętych przed lico wątku w formie gzymsu, kostkowego fryzu, łuków nad oknami, płycin. Drzwi wejściowe oryginalne, drewniane, dwuskrzydłowe, z półkolistym, szklonym nadświetlem oraz prześwitami wypełnionymi dekoracyjną kratą i szkłem. Okna oryginalne, skrzynkowe, różnej wielkości jednodzielne bez i z nadświetleniem oraz dwudzielne, dwu lub trójpoziomowe, z półkolistymi nadświetleniami bez podziałów lub trójdzielnymi. Pierwotnie stolarka okienna i drzwiowa pokryta fladrunkiem na podkładzie pokostowym/?/ w kolorze szarym.

WCZEŚNIEJSZE KONSERWACJE (LUB RENOWACJE): nie

WCZEŚNIEJSZE DOKUMENTACJE: brak ☐

2.0. ZAGADNIENIA HISTORYCZNE¹

Omawiany budynek administracji należy do kompleksu zabudowań Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach. Główny budynek szpitala powstał z fundacji Antoniego Welzla z Rybnika z przeznaczeniem na szpital Braci Miłosierdzia. Wykonawcą testamentu został hrabia Antoni Węgierski. W 1800r. z Wrocławia do Pilchowic przybyli dwaj Bracia Miłosierdzia: brat Paschalis Rauthner, jako przeor, który miał dopilnować budowy konwentu, oraz brat Augustyn Regenauer jako opiekun chorych. Klasztor i szpital Bonifratrów został poświęcony 30 lipca 1814r. Szpital początkowo mieścił 24 łóżka. W latach 40-tych i 50-tych XIXw. z inicjatywy nadwornego lekarza księcia raciborskiego J. Rogera i przeora Alfonsa Biernatzkiego powiększono szpital do 50 łóżek i dobudowano kaplicę. W 1879r. dobudowano boczne skrzydła i portal z figurą św. Józefa, postawiono kamienny krzyż naprzeciw frontowego wejścia. W październiku 1891r. wybudowano nową kostnicę. Być może w tym roku powstał również omawiany budynek. Nie jest jednak znane pierwotne przeznaczenie obiektu. Źródła historyczne podają, że w latach 50-tych i 60-tych XIXw. powstawały na terenie szpitala i klasztoru budynki gospodarcze, łaźnie i ubikacje. W latach 1900-1914 oprócz przeprowadzonych remontów klasztoru i szpitala, założono w budynkach oświetlenie elektryczne oraz wprowadzono wodociąg ze studni w ogrodzie.

Do 1939r. budynki stanowiły prywatną własność OO. Bonifratrów. W latach 1948-49 w niektórych pomieszczeniach odbywały się kolonie letnie dla dzieci pracowników kopalni „Knurów”. Remonty budynków miały miejsce w latach 1949-51. W 1952r. budynki klasztorne zostały przekazane władzom świeckim z przeznaczeniem na szpital przeciwgruźliczy. Bracia Miłosierdzia zostali zmuszeni do opuszczenia obiektu.

Omawiany budynek administracji szpitala powstał najprawdopodobniej w 2 poł. XIXw.

¹ Opracowano na podstawie *Klasztor i szpital Braci Miłosierdzia w Pilchowicach* O. M.M. Łobozek OH, Cieszyn 1997r.

Na archiwalnej fotografii z 1860r. jeszcze nie ma go wśród zabudowań szpitalnych.

3.0. OPIS, ANALIZA FORMY, FUNKCJI I TREŚCI

Budynek administracji szpitala w Pilchowicach wzniesiony został z cegły na planie dwóch prostokątów połączonych ze sobą: większego oraz mniejszego z wejściem, dostawionego na osi, od strony zachodniej. Budynek jest jednokondygnacyjny, niepodpiwniczony. Cegły w murze ułożone są w wątek krzyżowy. Obiekt nie był tynkowany. Jedyne fragmenty wypraw tynkarskich, widoczne obecnie z dachu, znajdują się na tylnych ściankach attyk oraz na kominach. Są to jednak tynki wtórne. Budynek przykryty jest płaskim dachem, schowanym z trzech stron za attykami. Po stronie północno-zachodniej dach wysunięty jest poza elewację, widoczne są drewniane krokwie i podbitka z desek – drewno jest niemalowane. Dach przykryty jest obecnie papą. Cokół budynku jest ceglany, nieznacznie wysunięty przed lico ścian, pokryty od góry zaprawą cementową. Okna, z nadprożami kształtowanymi półkoliście, posiadają parapety z cegieł ułożonych na rąb. Ostatnia warstwa w partii cokołowej oraz na gzymsie utworzona jest również z cegieł ustawionych na rąb. Ceglane elewacje zostały urozmaicone płycinowymi podziałami, attykami, blendami okiennymi, gzymsem, ułożonym uskokowo z dwóch rzędów cegieł, oraz elementami kształtowanymi z cegieł, wysuniętych przed lico ścian - w formie łuków nad oknami oraz w postaci fryzu kostkowego pod gzymsem na mniejszej części budynku. Attyki na większej części budynku ozdobione zostały płycinami, na mniejszej – są płaskie. W górnej części attyk widoczne są przemurowania. Attyki wtórnie przykryto dachówką – karpiówką. Prawdopodobnie oryginalnie attyki zakończone były „na płasko”, jednym wątkiem ceglanym wysuniętym przed lico ścianki i zabezpieczone od góry blachą. Otwory wentylacyjne przesłonięte są ozdobnymi, metalowymi kratkami. Budynek posiada rynny spustowe oraz odgromienie. Na gzymsach widoczne są obróbki blacharskie.

W trzech miejscach na cegle widoczne są podpisy – nazwiska /?/, trudne do odczytania.

Na elewacjach występują okna skrzynkowe, zakończone półkoliście, różnej wielkości oraz różnego typu: okna jednokształtne bez i z nadświetleniem oraz dwukształtne, dwu lub trójpoziomowe, z nadświetleniami bez podziałów lub trójdzielnymi. Słupki okienne są sfazowane na krawędziach oraz posiadają rzeźbione dekoracje w postaci niewielkich wolut po stronie zewnętrznej. Okna trójpoziomowe mają dodatkowo po jednym, półokrągłym kaboszonie na wysokości 1/3 słupka okiennego. W większości okien zamocowane są kraty o różnej formie. Rozglifienia okien są uskokowe. Elementy stolarki okiennej pomalowane zostały farbą olejną w kolorze białym, którą położono bezpośrednio na drewnie - od zewnątrz na oknach nie zachowały się warstwy oryginalnego fladrunku.

Częściowo wokół budynku widoczna jest betonowa wylewka, pod którą można zauważyć dawne obejście z cegieł. Budynek otoczony jest trawnikami i drzewami.

ELEWACJA POŁUDNIOWO-ZACHODNIA

Elewacja większej części budynku posiada jedną oś, wyznaczoną przez blendę okienną, umieszczoną w centralnej części płyciny na ścianie. Powyżej gzymsu widoczna jest attyka, również posiadająca płycinę, zakończona obecnie trzema rzędami cegieł, wysuniętymi przed lico. Cegły te ścięto od strony dachu tak, aby uzyskać spadek i przykryto karpiówką. Jest to rozwiązanie wtórne. Przypuszczalnie oryginalnie attykę wieńczyła jedna warstwa cegieł, ułożonych na płasko, wysunięta przed lico, przykryta blachą. W obrębie attyki, na osi, znajduje się otwór wentylacyjny z kratką.

Elewacja mniejszej części jest dwuosiowa. Osie tworzą tutaj dwa niewielkie otwory okienne zakończone półkoliście. W otworach znajdują się współczesne okna. Elewacja ta również zamknięta jest attyką, która ma tutaj formę prostej ścianki. Wyraźnie widoczne są przemurowania.

Prawdopodobnie pierwotnie attyka ta zakończona była analogicznie jak na drugiej części budynku – jedna warstwą wysuniętych przed lico cegieł, ułożonych na płasko i krytych blachą.

W obrębie tej elewacji znajduje się jedyne wejście do budynku. Otwór drzwiowy wypełniają oryginalne, dwuskrzydłowe drzwi o konstrukcji ramowo-płycinowej, z nadświetlem, zakończonym półkoliście. W prześwitach drzwi umieszczono dekoracyjne kraty oraz mleczne szkło. Nad prześwitami, na osiach widoczne są muszle. Wokół górnej części prześwitów występuje dekoracja nawiązująca formą do ornamentu okuciuowego. Poniżej znajdują się niewielkie gzymsiki z kostkowym fryzem oraz płyciny z dużymi, ostrosłupowymi kaboszonami, po jednym na każdym skrzydle. Żółta szyba w nadświetlu jest współczesna. Stolarka drzwiowa ma obecnie kolor ciemnego brązu. Nie zachowały się warstwy wcześniejsze, ale przypuszcza się, że drzwi również pokryte były fladrunkiem. Kratki w prześwitach pierwotnie nie były malowane. Obecnie pokryte są kilkoma warstwami farby olejnej, z których ostatnia ma kolor brązowy. Klamka jest współczesna. Do wejścia prowadzą schody, obłożone współczesnymi płytkami. Nad drzwiami znajduje się daszek, kryty papą. Powyżej widoczna jest prosta ścianka attyki.

ELEWACJA PÓLNOCNO - ZACHODNIA

Elewacja ta jest pięcioosiowa. Większa część budynku ma cztery osie wyznaczone przez duże, trójpoziomowe okna, z trójdzielnymi, półkolistymi nadświetleniami. Mniejsza, wysunięta do przodu, część ma jedno, centralnie umieszczone okno dwupoziomowe, z półkolistym nadświetleniem, pozbawionym podziałów. W obrębie tej elewacji nie występuje attyka, a dach jest wysunięty poza lico ściany.

ELEWACJA PÓLNOCNO - WSCHODNIA

Trzy osie tej elewacji wyznaczone są przez blendę okienną, analogicznie jak po stronie południowo-zachodniej, oraz dwa okna na ścianie mniejszej części obiektu. Okno mniejsze jest jednodzielnne, dwupoziomowe z półkolistym nadświetleniem, okno większe – dwudzielne i dwupoziomowe, z półkolistym nadświetleniem. Attyka nad ścianą z blendą okienną posiada płycinę i otwór wentylacyjny, attyka nad mniejszą częścią budynku jest płaska. Obie ścianki zostały w przeszłości przemurowane i przykryte karpiówką.

ELEWACJA POŁUDNIOWO - WSCHODNIA

Elewacja ta posiada sześć osi, które wyznaczone są przez sześć okien, rozmieszczonych w trzech płycinach, po dwa okna w każdej. Wszystkie okna są dwudzielne i trójpoziomowe, z półkolistymi, trójdzielnymi nadświetleniami. Okna w środkowej płycinie są węższe. Attykę zdobią trzy płyciny. Podobnie jak na pozostałych elewacjach i tutaj attyka została nieznacznie przekształcona. Powyżej gzymsu widoczne są otwory wentylacyjne, z którymi większe przesłonięte są dekoracyjną kratką.

STOLARKA OKIENNA I DRZWIOWA WEWNĄTRZ BUDYNKU

Budynek posiada oryginalne, XIX-wieczne okna skrzynkowe. Wyjątek stanowią dwa niewielkie, współczesne okienka w pomieszczeniu sanitarnym. Okno znajdujące się w ścianie mniejszej części budynku, na elewacji północno-zachodniej, zachowało tylko jedno, zewnętrzne skrzydło. Okna wyposażone są w zamykacze – okucia, służące do zamykania górnych, uchylnych okienek w nadświetleniach. Do otwierania okien służą niewielkie gałeczki, do zamykania skrzydeł okiennych –

zakrętki dźwigniowe. Na podstawie wykonanych odkrywek można stwierdzić, że oryginalnie okna pokryte były fladrunkiem, wykonanym na szarym, pokostowym/?/ podkładzie. Widoczna obecnie warstwa olejna w kolorze białym to efekt remontu z lat 80-tych, 90-tych XXw. Prawdopodobnie okucia okienne były pierwotnie niemalowane. W trakcie kolejnych remontów były pokrywane tymi samymi farbami, co elementy stolarki.

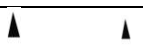

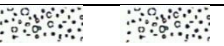
We wnętrzu zachowało się kilka, oryginalnych drzwi ramowo-płycinowych, jedno- i dwuskrzydłowych, o różnej szerokości i różnych podziałach płycinowych. Wszystkie drzwi posiadają współczesne klamki i zamki. W miejscu wykonanych odkrywek można zauważyć, że oryginalnie drzwi, podobnie jak okna, były fladrowane. Obecnie pokryte są kilkoma warstwami farb olejnych, z których ostatnia ma kolor biały. Drzwi prowadzące do pomieszczenia, dawnej kasy, powtarzają formę drzwi wejściowych, pozbawione są jednak dekoracyjnych detali snycerskich. Są to drzwi ramowo-płycinowe z nadświetlem o półkolistym kształcie, z prześwitami wypełnionymi dekoracyjną kratką. Prześwity nie są wypełnione szkłem, ale posiadają zamknięcia w postaci drewnianych drzwiczek. Kratki pierwotnie nie były malowane.

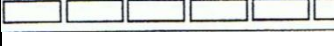
4.0. TECHNIKA I TECHNOLOGIA

Budowa technologiczna elewacji budynku oraz elementów stolarki okiennej i drzwiowej ustalona została w oparciu o wizję lokalną oraz przeprowadzone badania stratygraficzne na elementach drewnianych. W stratygrafii ujęto tylko te elementy stolarki, które posiadają zabytkowy charakter, nie uwzględniono współczesnych okienek w pomieszczeniach sanitarnych oraz nowych drzwi. Ściany we wnętrzu budynku nie wchodzą w zakres niniejszego opracowania.

4.1. Stratygrafia przed rozpoczęciem prac

Obiekt przed konserwacją składał się z 22 warstw technologicznych powstałych w 7 okresach chronologicznych.

W.tech.	Oznaczenie Graficzne	Datowanie	Opis Warstwy	W.chron
1.		Kon. XXw.	Przemalowanie w kolorze białym (stolarka okienna)	VII
2.			Warstwa malarska w kolorze brązowym (drzwi wejściowe)	
3.			Zacierki cementowe, zaprawa cementowo-piaskowa	
4.			Metal	
5.			Szkło – szyba (drzwi)	
6.			Płytki ceramiczne	
7.			Papa	
8.		XXw.	Przemalowanie	VI
9.			Cegła i dachówka karpiówka	
10.			Zaprawa cementowo-piaskowa	

11.		XXw.	Przemaalowanie	V
12.		XXw.	Przemaalowanie	IV
13.		XXw.	Przemaalowanie	III
14.		XIX/XXw.	Przemaalowanie	II
15.		2 poł. XIXw	Metal	I
16.			Szkło – szyba	
17.			Kit	
18.			Fladrunek	
19.			Podkład w kolorze szarym (pokostowy)	
20.			Drewno iglaste	
21.			Zaprawa wapienno-cementowa/?/	
22.			Wątek ceglany	

Opis warstw:

I/22 – wątek ceglany

I/21 – zaprawa wapienno-cementowa/?/

I/20 – drewno iglaste, z którego wykonana jest stolarka okienna i drzwiowa oraz konstrukcja dachu i podbitka z desek

I/19 – podkład w kolorze szarym, pokostowy /?/ - podmalowanie pod fladrunkiem na elementach stolarki okiennej i drzwiowej

I/18 – fladrunek na elementach stolarki okiennej i drzwiowej

I/17 – kit do mocowania szyb w oknach

I/16 – szkło – szyby w oknach i w nadświetlu drzwi do dawnej kasy

I/15 – metal – zawiasy, okucia okien, kraty w drzwiach i otworach wentylacyjnych, elementy dawnej instalacji elektrycznej, obróbki blacharskie na gzymsie, rynny spustowe

II/14 – przemaalowanie w kolorze białym na elementach stolarki okiennej i drzwiowej

III/13 – przemaalowanie w kolorze ciemnego ugru stolarki okiennej i drzwiowej

IV/12 – przemaalowanie w kolorze beżowym stolarki okiennej i drzwiowej

V/11 – przemaalowanie w kolorze ugrowym stolarki okiennej i drzwiowej

VI/10 – zaprawa cementowo-piaskowa, użyta do przemurowania attyk oraz doraźnych napraw

VI/9 – cegła, użyta do przemurowania attyk oraz dachówka (karpiówka), którą przykryto attyki

VI/8 – przemaalowanie w kolorze szarym na elementach stolarki okiennej i drzwiowej

VII/7 – papa, którą pokryto dach oraz daszek nad wejściem do budynku

VII/6 – współczesne płytki ceramiczne, którymi wyłożone są schody prowadzące do budynku

VII/5 – szkło – szyby w drzwiach głównych

VII/4 – metal - kraty w oknach, klamki w drzwiach, odgromienie, elementy oświetlenia, rynny spustowe

VII/3 – zaprawa cementowo-piaskowa, zacierki cementowe – do doraźnych napraw i uzupełnień ubytków wątku ceglanego

VII/2 – warstwa malarska w kolorze brązowym na drzwiach wejściowych

VII/1 – przemalowanie olejne w kolorze białym na elementach stolarki okiennej i drzwiowej

STOLARKA OKIENNA I DRZWIOWA

	Przemalowanie w kolorze białym	XXw.
	Przemalowanie w kolorze szarym	XXw.
	Przemalowanie w kolorze ugru	XXw.
	Przemalowanie w kolorze beżowym	XXw.
	Przemalowanie w kolorze ciemnego ugru	XXw.
	Przemalowanie w kolorze białym	XIX/ XXw.
	Fladrunek Podkład w kolorze szarym (pokostowy) Drewno iglaste	2 poł. XIXw.

Wewnątrz budynku na elementach stolarki znajduje się różna ilość wtórnych nawarstwień, pod którymi widoczna jest warstwa oryginalnego fladrunku. Fladrunku nie odnaleziono na zewnętrznej części okien. Po stronie zewnętrznej na drewnie znajduje się tylko jedna warstwa olejnego przemalowania w kolorze białym. Zapewne ze względu na zły stan zachowania warstwy wcześniejsze zostały w przeszłości usunięte.

4.2. Technika i analiza pierwotnego sposobu wykonania

Budynek wzniesiono z cegły spojonej zaprawą wapienno-cementową, ułożonej w wąż krzyżowy. Elewacje nie były tynkowane. Płaski dach ukryty jest, z trzech stron, za attykami. Przypuszczalnie pierwotnie dach przykryty był blachą. Od strony północno-zachodniej dach jest wysunięty, widoczne są krokwie oraz niemalowana, drewniana podbitka. Po tej stronie znajdują się rynny spustowe, odprowadzające wodę z dachu. Elewacje ozdobiono formami utworzonymi z cegieł wysuniętych przed lico wążu – kostkowym fryzem, uskokowymi gzymsami, łukami nad oknami, płycinami w obrębie ścian i attyk. Na elewacji południowo-zachodniej i północno-wschodniej widoczne są blendy okienne. Attyki pierwotnie zakończone były płasko, wążkiem wysuniętym przed lico ścianki i przykryte blachą – obecnie są przekształcone. Gzymsy również posiadały obróbki blacharskie. W otworach wentylacyjnych w ścianach zamocowano dekoracyjne kratki.

Do budynku prowadzą schody oraz drewniane, dwuskrzydłowe drzwi z prześwitami i szklonym, półkolistym nadświetłem. Na drzwiach nie odnaleziono warstw oryginalnych, ale przypuszcza się, że drzwi były pierwotnie fladowane, podobnie jak pozostałe elementy stolarki okiennej i drzwiowej. Kraty nie były malowane. Nad schodami umieszczono daszek o drewnianej konstrukcji, przypuszczalnie pierwotnie kryty blachą. W otwory okienne wprawiono okna skrzynkowe różnej wielkości, jednodzielną bez i z nadświetleniem oraz dwudzielną, dwu lub trójpoziomową, z nadświetleniami bez podziałów lub nadświetleniami trójdzielnymi. Słupki okienne są sfazowane na krawędziach oraz posiadają rzeźbioną dekorację w postaci niewielkich wolut po stronie zewnętrznej. Okna trójpoziomowe mają dodatkowo po jednym, półokrągłym kaboszonie na wysokości 1/3 słupka

okiennego. Od wewnątrz okna posiadają okucia w postaci zamykaczy, zakrętek dźwigniowych i gałeczek. Wewnętrzne okna w nadświetlach są uchylne. Szyby wprawiono i zamocowano na kicie. Elementy stolarki okiennej pokryto warstwą pokostowego podkładu w kolorze szarym oraz fladrunkiem. Parapety wykonane zostały z cegieł ustawionych na rąb. Rozglifienia okien są uskokowe.

Wewnątrz do poszczególnych pomieszczeń prowadziły drewniane, jedno- i dwuskrzydłowe drzwi o konstrukcji ramowo-płycinowej. Pierwotnie drzwi pokryte były fladrunkiem, wykonanym na podkładzie pokostowym/?/ w kolorze szarym. Drzwi do dawnego pomieszczenia kasy mają analogiczną formę jak drzwi wejściowe, pozbawione są jednak dekoracji snycerskich. Drzwi posiadają prześwity wypełnione dekoracyjną kratą i zamykane drzwiczkami.

Prawdopodobnie pierwotnie wokół budynku znajdowało się obejście ułożone z cegieł.

5.0.STAN ZACHOWANIA I PRZYCZYNY ZNISZCZEŃ

Budynek administracji szpitala wymaga podjęcia prac konserwatorskich. Na obecny stan zabytku wpływ ma zawilgocenie murów spowodowane szczelną, betonową opaską, która częściowo otacza obiekt, osiadanie gruntu (prawdopodobnie efekt prac górniczych i zmian wodno-gruntowych), zabrudzenia atmosferyczne, doraźne, niefachowe naprawy oraz przemurowania.

Niepokojące są znaczne pęknięcia murów, połączone z przemieszczeniem, w obrębie nadproży okien oraz ścian, szczególnie widoczne na elewacjach zachodnich oraz północno-wschodniej, spowodowane zapewne zmianami wodno-gruntowymi w pobliżu obiektu. Na spękania założone zostały płomby gipsowe/?/ w celu obserwacji postępowania zjawiska. Przed rozpoczęciem prac konserwatorskich należy skonsultować się z inżynierem budowlanym w kwestii oceny stanu zachowania murów budynku i wytycznych dotyczących pęknięć.

Na obiekcie zauważyć można nieznaczne przekształcenia formy w obrębie górnych wątków attyk i zakończeń niektórych kominów. Doraźne prace naprawcze wykonano w związku ze złym stanem tych fragmentów muru. W obrębie attyk na mniejszej części budynku rozebrano ostatnią warstwę cegieł, która była wysunięta przed lico wątku. W załamaniu muru zachowały się wysunięte cegły (po jednej na każdej ze stron), które sugerują jakiej wysokości były pierwotne attyki nad mniejszą częścią budynku. Nadmurowania (na wszystkich attykach), w postaci dwóch warstw cegieł, położono na jasnej zaprawie, bez staranności. Użyto cegieł zbliżonych do tych zastosowanych na elewacjach budynku, które prawdopodobnie pochodziły z jakiegoś rozebranego murku w obrębie szpitala. Od strony dachu, ścięto ostatnią warstwę cegieł tak, aby uzyskać spadek, a następnie attyki przykryto dachówką karpiówką. Prace te przeprowadzone zostały od strony dachu, dlatego też nie wykonano spoin między nadmurowanymi cegłami od lica budynku. Pierwotnie attyki zakończone były jedną warstwą cegieł, wysuniętych przed lico wątku, oraz zabezpieczone położoną na płasko blachą. Podobnie jak to jest widoczne na dolnych sterczynach attyki na sąsiednim budynku kostnicy. Zakończenia kominów na mniejszej części budynku również przemurowano. Oryginalny wygląd mają kominy na większej części budynku. Prawdopodobnie wówczas otynkowano kominy i ścianki attyk od strony dachu. Wtórna dachówka jest miejscami wyłamana.

Bardzo zły jest stan wątku ceglanego w partii cokołowej. Z powodu zwilgocenia i zasolenia struktura cegły jest mocno osłabiona – cegła rozwarstwia się, kruszy i osypuje. Niektóre cegły są mocno zdeintegrowane. Woda, która wnika w głąb ceglanego muru nie może być swobodnie odprowadzana ze względu na betonową opaskę oraz warstwę zaprawy cementowej, którą pokryto wysuniętą część cokołu od góry. Długotrwałe zawilgocenie muru spowodowało rozrost mchów

i porostów. Miejscami cegła jest obłuzowana z powodu znacznych ubytków spoiny. Wątek ceglany pokrywa również czarna patyna, której przyczyną jest silne zanieczyszczenie powietrza oraz woda opadowa. Na powierzchni ścian można zauważyć miejscowe, niestaranne przemurowania i doraźne naprawy, uzupełnienia ubytków cegieł wykonane zaprawą cementową, zachłapania z zaprawy i lepiku oraz zacierki z zapraw. W najniższej części cokołu zabrudzenia z ziemi spowodowane są przez wody opadowe.

W wyższych partiach ścian stan zachowania cegły jest znacznie lepszy. Widoczne są głównie zabrudzenia wątku i fałszywa patyna oraz wykruszenia spoiny. Drobne ubytki i wykruszenia występują na krawędziach cegieł. Ścianka attyki po stronie północno-wschodniej jest mocno zawilgocona, co spowodowało rozrost mchów. Przyczyną jest zapewne woda opadowa oraz duże zacienienie tej elewacji związane z rosnącymi w pobliżu drzewami.

W trzech miejscach na elewacji południowo-zachodniej, w okolicach blendy okiennej odnaleziono podpisy wyryte na ceglach.

Na elewacjach zamocowane są elementy dawnej instalacji elektrycznej, oświetlenie, kable. Część z tych przedmiotów jest już nieużywana i należy je usunąć, pozostałe uporządkować.

Dach oraz daszek nad wejściem zachowały oryginalną, drewnianą konstrukcję. W trakcie remontu pod koniec XXw. zostały pokryte papą, w miejsce pierwotnej blachy. Fragmenty krokwi oraz drewnianej podbitki, które widoczne są po stronie północno-zachodniej – w tym miejscu nie ma attyki, a dach jest wysunięty poza elewację, oraz konstrukcja daszku znajdują się w złym stanie. Drewno jest zawilgocone, zagrzybione, widoczne są ubytki. Nad daszkiem, na ścianie po prawej stronie widoczne są uskokowe ślady po mocowaniu blachy /?/. Być może pierwotnie daszek miał inną formę, co należy sprawdzić po usunięciu papy.

Rynny spustowe zostały w przeszłości częściowo wymienione, niektóre z nich są powyginane. Pod warstwą betonowej wylewki wokół budynku można zauważyć dawne obejście ułożone z cegieł. Na stopniach schodów i częściowo na cokole przyklejono współczesne płytki ceramiczne. Być może pod nimi znajdują się ceglane stopnie schodów. Nad schodami zamocowana jest współczesna poręcz. Na elewacjach zachowały się dekoracyjne XIX-wieczne kratki przysłaniające otwory wentylacyjne. Obróbki blacharskie na gzymsie są zniszczone.

Drzwi wejściowe posiadają drobne ubytki drewna i warstwy malarskiej, obicia i zarysowania. Brakuje fragmentu woluty z prawej strony. Obecnie drewno pokrywa wtórna warstwa w kolorze brązowym, leżąca bezpośrednio na drewnie. Nie zachowały się warstwy oryginalne. Kraty pomalowane są kilkoma warstwami farb olejnych, pierwotnie prawdopodobnie były niemalowane. Klamka jest współczesna, szyby, mleczne w prześwitach i żółta w nadświetlu, również współczesne.

Wewnątrz budynku w większości zachowała się oryginalna stolarka okienna i drzwiowa. Tylko dwa niewielkie okienka w pomieszczeniu sanitarnym zostały wymienione na nowe. Okno na ścianie mniejszej części budynku, na elewacji północno-zachodniej, zachowało jedno skrzydło. Od wewnątrz okna pokryte są kilkoma warstwami farb olejnych, pod którymi widoczna jest warstwa XIX-wiecznego fladrunku na podkładzie pokostowym/?/ w kolorze szarym. Okucia prawdopodobnie pierwotnie nie były malowane. Obecnie pokryte są warstwami farb olejnych w kolorach odpowiadających poszczególnym warstwom na stolarce okiennej. Niektóre szyby są pęknięte, kity wykruszone. Po stronie zewnętrznej na oknach zachowała się tylko jedna warstwa olejna w kolorze białym, położona bezpośrednio na drewnie, która obecnie złuszcza się i odpada. Ze względu na zniszczenia warstwy wcześniejsze w przeszłości usunięto.

W	oknach	wtórnie	zamocowano	kraty
---	--------	---------	------------	-------

o różnych kształtach.

Drzwi ramowo-płycinowe zachowały się w dobrym stanie. Podobnie jak okna, oryginalnie były pokryte fladrunkiem. Kolejne odnowienia polegały na przemalowywaniu powierzchni farbami olejnymi, z których ostatnia ma kolor biały. Wymieniono klamki i zamki na współczesne. Niektóre drzwi są współczesne.

6.0. CEL ORAZ ZAŁOŻENIA KONSERWACJI I RESTAURACJI

Planowana konserwacja oraz remont wnętrza zabytkowego budynku administracji szpitala w Pilchowicach związana jest z przeznaczeniem obiektu na laboratorium. Celem konserwacji i restauracji jest zatrzymanie procesów niszczących oraz przywrócenie obiektowi utraconych walorów estetycznych i wyglądu zbliżonego do oryginalnego.

Dla bezpiecznego korzystania z budynku ważna jest opinia inżyniera budownictwa w kwestii **spękań w obrębie murów**.

Istotne jest usunięcie **betonowej opaski** widocznej wokół murów, zadbanie o prawidłowe odprowadzenie wody opadowej i wymianę rynn spustowych. Należy usunąć także warstwę cementowej zaprawy z wysuniętego fragmentu cokołu. Zabiegi te pozwolą na swobodną migrację wody oraz właściwe oddychanie murów budynku. Jest to ważne nie tylko ze względu na postępujące zniszczenia cegły w partii cokołowej, ale również na stan tynków wewnątrz pomieszczeń i komfort pracy. W momencie pełnego uszczelnienia okien oraz zamocowania ich na stałe, bez możliwości otwierania, zatrzymana zostanie naturalna wentylacja pomieszczeń. Zawilgocone mury mogłyby skutkować pojawieniem się wilgoci wewnątrz obiektu. Wokół budynku należy wykonać obejście z cegieł, jeżeli okaże się, że takie właśnie zachowało się pod warstwą betonu, lub z kostki brukowej w kolorystyce pasującej do elewacji.

Kolejnym zadaniem będzie przywrócenie **attykom** oryginalnej formy. Należy usunąć dachówkę – karpiówkę oraz warstwę/y ściętych cegieł. Każdą z attyk należy zakończyć jedną warstwą cegieł wysuniętych przed lico wątku. Na attykach większej części budynku wystarczy usunąć dwie nadmurowane warstwy cegieł. Trzecia najniższa warstwa jest oryginalna i powinna pozostać jako wieńcząca attykę. Na attykach mniejszej części budynku usunięto w przeszłości wysunięty watek. Jednak w dwóch miejscach na attykach, w załamaniach budynku, widoczne są pozostałości wysuniętych cegieł, co pozwala określić ostateczną wysokość attyk. W tych miejscach należy zrekonstruować wysunięty watek ceglany. Attyki należy zabezpieczyć daszkiem z blachy, analogicznie jak na budynku kostnicy. Jednocześnie należy dokonać niezbędnych przemurowań i napraw poluzowanych cegieł w obrębie attyk.

Zakłada się usunięcie wtórnych tynków ze ścianek attyk oraz z kominów. Kominy na mniejszej części budynku powinny mieć zakończenie jak te na większej części. W miejsce usuniętych tynków na attykach i kominach konieczne będzie wykonanie opierzeń (szczegóły zawiera dokumentacja architektoniczna).

Attyka elewacji południowo-zachodniej większej części budynku. Strzałką zaznaczono warstwę cegieł, którą należy pozostawić jako wierzchnią. Wątki cegieł i dachówkę powyżej należy usunąć.

Attyka elewacji północno-wschodniej na mniejszej części budynku. Strzałką zaznaczono zachowany fragment wysuniętej cegły z pierwotnego zakończenia attyki. Fragment ten wyznacza poziom oraz wysunięcie do rekonstrukcji wątku na attykach mniejszej części obiektu.

Attyka nad daszkiem, nad wejściem do budynku. Strzałką zaznaczono wysunięty fragment cegły z pierwotnego zakończenia attyki.

Oryginalne zakończenie attyk było analogiczne jak zakończenie sterczyn attyki na budynku kostnicy.

Prace konserwatorskie przy **wątku ceglanym** planuje się rozpocząć od mechanicznego usunięcia cementowej zaprawy z górnej, wysuniętej partii cokołu oraz cementowych uzupełnień, zachlapań. Przed rozpoczęciem czyszczenia należy dokonać wstępnej impregnacji najbardziej zniszczonych cegieł – głównie dotyczy to partii cokołowej oraz zabezpieczyć cegły z podpisami. Do czyszczenia powierzchni wątku, usuwania zabrudzeń i fałszywej patyny, proponuje się zastosować metodę rotacyjnego strumieniowania ścierniwem np. firmy Remmers lub hydrodynamiczną, wspomaganą czyszczeniem chemicznym, preparatami przeznaczonymi do usuwania miejskich zabrudzeń z zabytkowych elewacji. Przed rozpoczęciem czyszczenia należy wykonać próby. Czyszczenie z zastosowaniem materiałów ściernych powinno być delikatne i wykonane z wyczuciem tak, aby nie uszkodzić spieku cegieł, który zapewnia naturalną ochronę materiałom ceramicznym. Celem czyszczenia nie jest uzyskanie wyglądu nowej elewacji, ale usunięcie szkodliwych zanieczyszczeń, z zachowaniem patyny czasu. Przed czyszczeniem miejsca pokryte mchem można spryskać preparatem do usuwania zanieczyszczeń biologicznych.

W partii cokołowej należy usunąć wszystkie spoiny do głębokości ok. 2 cm. Na ścianach powyżej cokołu usunąć zwietrzałe i osypujące się spoiny. Obluzowane cegły osadzić na zaprawie wapiennej. Cegłę należy wzmocnić preparatami krzemooorganicznymi. Następnie należy uzupełnić spoiny w murze zaprawą wapienno-trasową, a ubytki cegły - zaprawą mineralną modyfikowaną, która kolorem i strukturą będzie nawiązywała do zachowanej na obiekcie cegły. Masa ta nie powinna być twardsza od cegły. Dopuszcza się użycie gotowych zapraw renowacyjnych barwionych w masie. Nie jest konieczne uzupełnianie wszystkich ubytków i wyprowadzanie na ostro krawędzi cegieł. Zabieg ten należy przeprowadzić z zachowaniem zabytkowego charakteru obiektu. Ostatnim etapem prac przy wątku ceglanym będzie zabezpieczenie murów preparatem przeciwko glonom, mchom i porostom. Wysuniętą, górną powierzchnię cokołu należy zabezpieczyć przed wnikaniem wody opadowej pokrywając elastyczną zaprawą odporną na wodę.

Usunięte zostaną współczesne płytki ceramiczne, pokrywające stopnie schodów oraz część cokołu. Być może pod nimi zachowały się stopnie ceglane – na ten moment jest to jedynie przypuszczenie. Po usunięciu płytek dalsze postępowanie dotyczące schodów zostanie uściślone.

Planowane jest wykonanie podjazdu dla osób niepełnosprawnych (szczegóły zawiera dokumentacja architektoniczna). Wymieniona będzie poręcz nad schodami na nową. Zbędne elementy dawnej instalacji elektrycznej i oświetlenia zostaną usunięte. Pozostałe przedmioty tj. kamery, lampy, kable będą wymienione, a ich rozmieszczenie uporządkowane. Usunięte zostaną kraty z okien. Wymienione zostaną rynny spustowe oraz wykonane zostanie prawidłowe odprowadzenie wody opadowej do studzienki. Instalacja odgromowa powinna zostać sprawdzona i ewentualnie naprawiona lub wymieniona.

W odniesieniu do **dachu** budynku zaleca się usunięcie papy oraz wymianę elementów drewnianej konstrukcji dachu wraz z podbitką. Od strony północno-zachodniej, gdzie dach jest wysunięty poza elewację wyraźnie widać, że krokwie i podbitka z desek są mocno zawilgocone i zagrzybione, posiadają również ubytkami. Podczas wymiany elementów na nowe należy zrekonstruować formę oryginalnych krokwi. Z **daszku nad wejściem do budynku** należy usunąć papę oraz wymienić drewnianą konstrukcję na nową. Po demontażu papy należy przeanalizować pozostałości blachy/??/ na elewacji nad daszkiem (obecnie miejsce to jest słabo widoczne) i ewentualnie zweryfikować formę daszku. Być może oryginalny daszek z blachy miał formę uskokową/??/.

Planowany jest montaż urządzeń wentylacyjnych na dachu. Proponuje się, aby w miarę możliwości urządzenia te zostały usytuowane w centralnej części dachu oraz ukryte za attykami i kominami tak, aby nie były widoczne z zewnątrz, z poziomu terenu. Jeżeli nie będzie takiej możliwości należy je przysłonić żaluzjami w kolorze grafitowym.

Planuje się wymianę obróbek blacharskich na gzymsach oraz zabezpieczenie parapetów blachą cynk-tytan prepatynowany. Dekoracyjne kratki zamocowane w otworach wentylacyjnych na elewacji należy zdemontować, oczyścić z produktów korozji, zabezpieczyć preparatem antykorozyjnym i pomalować farbą do metalu w kolorze grafitowym oraz zamocować w miejscu pierwotnego usytuowania.

Elementy zabytkowej **stolarki okiennej i drzwiowej** należy poddać pełnej konserwacji technicznej i estetycznej. Okna i drzwi zostaną zdemontowane, a prace przeprowadzone w pracowni konserwatorskiej. Na podstawie wykonanych odkrywek ustalono, że oryginalnie elementy te były wykończone w technice fladrowania. Fladrunki wykonano na podkładzie w kolorze szarym. Elementy metalowe tj. okucia i kraty w prześwitach drzwi były niemalowane. W trakcie prac konserwatorskich należy usunąć wszystkie późniejsze nawarstwienia z okien i drzwi oraz odsłonić oryginalne XIX-wieczne fladrunki. Ubytki warstwy pierwotnej będą uzupełnione, a na zewnętrznych powierzchniach okien (na których nie zachowały się warstwy oryginalne) fladrunki zostaną zrekonstruowane na wzór zachowanych fragmentów. Zaleca się wykonanie fladruników również na dwóch nowych okienkach w pomieszczeniu sanitarnym, aby ujednolicić całą stolarkę okienną. Proponuje się zabezpieczyć fladrunki na zewnętrznych oknach satynowym lakierem. Elementy metalowe należy odczyścić do metalu. Pęknięte szyby w oknach zostaną wymienione. Okna, które przed konserwacją są mocno rozszczelnione, zostaną w trakcie prac uszczelnione i zamocowane na stałe, bez możliwości otwierania. Jest to istotne ze względu na stworzenie odpowiednich warunków pracy w laboratorium. W budynku będzie zainstalowana wentylacja mechaniczna. Klamki i zamki w drzwiach powinny zostać wymienione.

Drzwi wejściowe do budynku są zabytkowe i należy je zachować. Jednak z uwagi na dostosowanie obiektu do wymogów przeciwpożarowych proponuje się zastosowanie urządzeń mechanicznych (automatów do drzwi rozwiernych) lub scalenie dwóch skrzydeł w jedno. Na drzwiach nie odnaleziono warstw oryginalnych, jedyną warstwą była obecnie widoczna warstwa w kolorze

brązowym. Na drzwiach proponuje się wykonanie fladrunku, analogicznie, jak na pozostałych elementach stolarki okiennej i drzwiowej. Ubytki drewna zostaną uzupełnione, brakująca część wolutki – zrekonstruowana. Szyba w nadświetlu zostanie wymieniona na białą. W nadświetlu i prześwitach drzwi powinien znajdować się taki sam rodzaj szyb.

Podczas wykonywania prac przy obiekcie należy stosować materiały przeznaczone do renowacji obiektów zabytkowych firm tj. Remmers, Sto, Keim, Baunit, Kabe, Optolith i in.

7.0.PROGRAM PRAC

Uwaga: Wymienione w programie prac nazwy handlowe preparatów czy zapraw czy ich producenci zostali podani jako przykładowe, określające minimalne wymagania techniczne i technologiczne. W trakcie realizacji prac Wykonawca może zastosować równoważne produkty o analogicznych parametrach technicznych.

1. Wykonanie fotografii i inwentaryzacji stanu zachowania obiektu przed konserwacją.
2. Usunięcie betonowej opaski wokół budynku. Wykonanie obejścia z cegły lub kostki brukowej.
3. Wymontowanie wszystkich krat z okien.
4. Usunięcie niepotrzebnych elementów metalowych zamocowanych w ścianach budynku oraz pozostałości dawnej instalacji elektrycznej i oświetlenia. Uporządkowanie pozostających elementów.
5. Dach – usunięcie papy, wymiana elementów więźby dachowej oraz podbitki z desek z zachowaniem kształtu zakończeń krokwi, wykonanie nowego pokrycia dachu z materiału dostosowanego do dachów o niskim kącie nachylenia.
6. Daszek nad wejściem – usunięcie papy, wymiana drewnianej konstrukcji daszku i podbitki na nowe, wykonanie nowego pokrycia daszku. Po usunięciu papy przeanalizowanie uskokowych śladów na elewacji i ewentualna korekta formy daszku.
7. Wymiana orygnnowania na nowe. Wykonanie właściwego odpływu wody opadowej.
8. Wymiana obróbek blacharskich na gzymsach na blachę cynk-tytan prepatynowaną. Montaż parapetów z ww. blachy.
9. Sprawdzenie instalacji odgromowej – ewentualne wykonanie nowej.
10. Montaż urządzeń wentylacyjnych w centralnej części dachu, w miarę możliwości ukrycie urządzeń za attykami lub kominami lub przesłonięcie żaluzjami w kolorze grafitowym.
11. Kratki w otworach wentylacyjnych – wymontowanie, oczyszczenie z produktów korozji, zabezpieczenie preparatem antykorozyjnym i farbą do metalu w kolorze grafitowym, np. Lowigraf, ponowny montaż na elewacji w miejscu pierwotnego usytuowania.
12. Schody – usunięcie obecnych płytek ceramicznych, w zależności od sytuacji albo konserwacja stopni schodów ceglanych (jeżeli takie będą) albo położenie nowych płytek ceramicznych pasujących kolorystycznie do ceglanej elewacji. Wykonanie pochylni dla osób niepełnosprawnych. Wymiana starej poręczy na nową.
13. Po zakończeniu prac wykonanie dokumentacji konserwatorskiej zgodnie z obowiązującym schematem.

WATEK CEGLANY:

1. W kwestii spękań murów opracowanie ekspertyzy i wytycznych przez inżyniera budowlanego.
2. Usunięcie cementowych nawarstwień (zachłapań, zacierek) i uzupełnień metodą mechaniczną.
3. Usunięcie - skucie zaprawy cementowej z wysuniętej powierzchni partii cokołowej.
4. Usunięcie glonów, mchów i porostów mechanicznie po uprzednim spryskaniu np. preparatem BFA firmy Remmers.
5. Wstępna impregnacja najbardziej zniszczonych cegieł (dotyczy gł. partii cokołowej), np. preparatem firmy Remmers.
6. Zabezpieczenie cegieł z podpisami – przysłonięcie w czasie czyszczenia elewacji, zastosowanie delikatniejszych metod czyszczących.
7. Odczyszczenie powierzchni cegły metodą rotacyjnego strumieniowania ścierniwem np. firmy Remmers lub hydrodynamiczną, wspomaganą czyszczeniem chemicznym, preparatami przeznaczonymi do usuwania miejskich zabrudzeń z zabytkowych elewacji, np. pastą czyszczącą Fassadenreiniger-Paste firmy Remmers. Przed rozpoczęciem czyszczenia należy wykonać próby.
8. Usunięcie spoin do głębokości ok. 2 cm z części cokołowej oraz zwietrzałych i zdegradowanych spoin w wyższych partiach ścian. Spoiny zostaną nacięte tarczami diamentowymi, a następnie usunięte przy użyciu młotków pneumatycznych.
9. Osadzenie na zaprawie obłuzowanych cegieł. Do ponownego wymurowania zostanie użyta niskoalkaliczna zaprawa z dodatkiem trasy reńskiego, np. firmy Tubag.
10. Przemurowanie attyk – usunięcie tynków z tylnych części attyk i kominów, usunięcie dachówki oraz dwóch wtórnych warstw cegieł tak, aby pozostała jedna warstwa cegieł wysuniętych przed lico wątku. Przemurowanie kominów na mniejszej części budynku – przywrócenie pierwotnego wyglądu. Szczegółowy opis dotyczący oryginalnej formy attyk i kominów zawiera rozdział 6.0. *Cel oraz założenia konserwacji i restauracji*. Zabezpieczenie attyki daszkiem z blachy cynk-tytan prepatynowany. Do przemurowań zostanie użyta niskoalkaliczna zaprawa z dodatkiem trasy reńskiego, np. firmy Tubag. Wykonanie opierzeń attyk i kominów.
11. Impregnacja wzmacniająca cegieł o osłabionej strukturze, np. preparatem krzemoorganicznym firmy Remmers (dotyczy głównie partii cokołowej).
12. Uzupełnienie ubytków cegły barwioną w masie zaprawą mineralną. Można użyć gotowych zapraw renowacyjnych w odpowiednim kolorze, np. Restauriermortel firmy Remmers lub firmy STO.
13. Uzupełnienie spoin zaprawą wapienno-trasową, np. firmy Remmers lub Optolith.
14. Ewentualne scalenie kolorystyczne uzupełnień przy użyciu, np. Historic Lasur firmy Remmers.
15. Zabezpieczenie elewacji (attyki, cokół) preparatem przeciwko porastaniu przez glony, mchy i porosty, np. BFA firmy Remmers.
16. Zabezpieczenie wysuniętej części cokołu elastyczną zaprawą odporną na wodę, w odpowiednim kolorze, np. Aquafin 2K firmy Schomburg lub Mapelastic firmy Mapei.

STOLARKA OKIENNA I DRZWIOWA:

1. Demontaż elementów i przewiezienie do pracowni konserwatorskiej.

2. Usunięcie wtórnych nawarstwień z powierzchni i odsłonięcie warstwy oryginalnego fladrunku środkami oraz metodami wybranymi po przeprowadzeniu prób – proponuje się metodę mechaniczną lub chemiczną z zastosowaniem Skansolu i acetonu. Na skrzydłach zewnętrznych okien, gdzie nie odnaleziono warstw fladrunku, odczyszczenie powierzchni – usunięcie farby olejnej w kolorze białym, metodą mechaniczną lub chemiczną do drewna.
3. Usunięcie wtórnych nawarstwień z elementów metalowych: okuć (zakrętek, zamykaczy i gałek) oraz dekoracyjnych kratek w prześwitach drzwi do powierzchni metalu metodami mechanicznymi lub chemicznymi.
4. Ewentualna miejscowa impregnacja wzmacniająca uszkodzonych partii drewna, np. ok. 12% roztworem Paraloidu B-72.
5. Uzupełnienie ubytków i otworów po owadach masą epoksydową Axon S.C.258. Dopuszcza się ewentualne uzupełnienie wstawkami z drewna. Opracowanie powierzchni uzupełnień.
6. Uzupełnienie ubytków i rekonstrukcja podkładu pokostowego w kolorze szarym.
7. Uzupełnienie ubytków i rekonstrukcja fladrunków na elementach stolarki okiennej i drzwiowej.
8. Wymiana klamek i zamków na nowe, pasujące do zabytkowych drzwi.
9. Wymiana pękniętych szyb w oknach. Uzupełnienie i wymiana kitów mocujących szyby na nowe.
10. Montaż elementów w miejscu pierwotnego usytuowania.
11. Uszczelnienie okien.

DRZWI WEJŚCIOWE:

1. Wymontowanie drzwi i przewiezienie do pracowni konserwatorskiej.
2. Usunięcie wtórnej warstwy w kolorze brązowym z powierzchni drewna środkami oraz metodami wybranymi po przeprowadzeniu prób – proponuje się metodę mechaniczną lub chemiczną z zastosowaniem Skansolu i acetonu.
3. Usunięcie wtórnych nawarstwień z dekoracyjnych kratek w prześwitach drzwi do powierzchni metalu metodami mechanicznymi lub chemicznymi.
4. Ewentualna miejscowa impregnacja wzmacniająca uszkodzonych partii drewna, np. ok. 12% roztworem Paraloidu B-72.
5. Uzupełnienie ubytków i otworów po owadach masą epoksydową Axon S.C.258. Dopuszcza się ewentualne uzupełnienie wstawkami z drewna. Opracowanie powierzchni uzupełnień.
6. Położenie podkładu w kolorze szarym.
7. Rekonstrukcja fladrunków.
8. Zabezpieczenie kratek w prześwitach preparatem antykorozyjnym oraz farbą do metalu w kolorze grafitowym, np. Lowigraf.
9. Wymiana klamek i zamków na nowe, pasujące do zabytkowych drzwi.
10. Wymiana żółtej szyby w nadświetlu drzwi głównych na nową szybę. Szkło powinno być białe albo mleczne i jednakowe dla nadświetla i prześwitów.
11. Montaż elementów w miejscu pierwotnego usytuowania z dostosowaniem do wymogów przeciwpożarowych - zastosowanie urządzeń mechanicznych (automatów do drzwi rozwiernych) lub scalenie dwóch skrzydeł w jedno.

DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

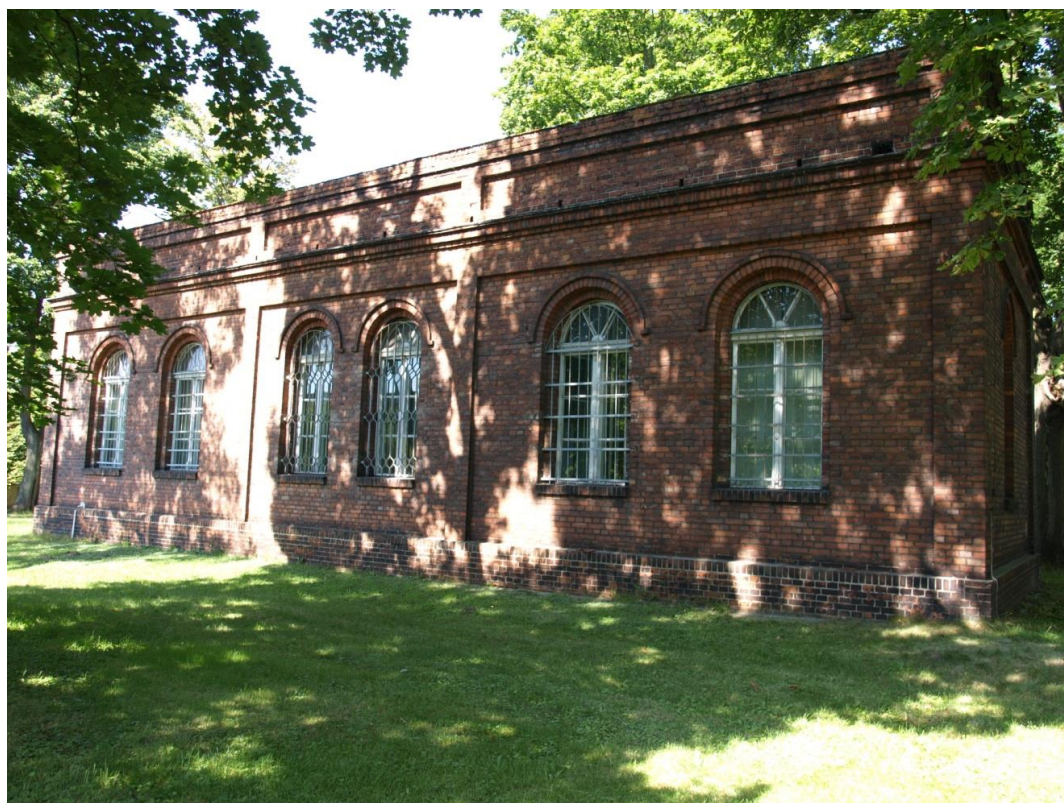
Fot.1. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31, elewacja południowo-zachodnia. Stan przed konserwacją.

Fot.2. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31, elewacja północno-zachodnia. Stan przed konserwacją.

Fot.3. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31, elewacja północno-wschodnia. Stan przed konserwacją.

Fot.4. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31, elewacja południowo-wschodnia. Stan przed konserwacją.

Fot.5. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31, cokół budynku. Stan przed konserwacją. Widoczne zniszczenia i zabrudzenia wątku ceglanego.

Fot.6. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31, cokół budynku. Stan przed konserwacją. Widoczne: zniszczenia i ubytki cegły, zabrudzenia, ubytki spoiny.

Fot.7. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31, ceglana elewacja. Stan przed konserwacją. Widoczne: zachłapania zaprawą cementową.

Fot.8. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31, cokół budynku. Stan przed konserwacją. Widoczne: zniszczenia cegieł oraz ubytki spoiny.

Fot.9. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31. Stan przed konserwacją.

Fot.10. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31, ceglana elewacja. Stan przed konserwacją. Widoczna: betonowa opaska oraz znaczne zniszczenia cegieł w partii cokołowej.

Fot.11. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31, ceglana elewacja.
Stan przed konserwacją.

Fot.12. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31, ceglana elewacja.
Stan przed konserwacją

Fot.13. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31, ceglana elewacja.
Stan przed konserwacją.

Fot.14. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31, ceglana elewacja.
Stan przed konserwacją

Fot.15. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31, ceglana elewacja.
Stan przed konserwacją. Widoczne: wtórne uzupełnienia zaprawą cementową.

Fot.16. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31, ceglana elewacja.
Stan przed konserwacją. Widoczne uzupełnienia ubytków cegieł zaprawą cementowo-piaskową.

Fot.17. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31, parapet. Stan przed konserwacją.

Fot.18. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31, ceglana elewacja. Stan przed konserwacją.

Fot.19 i 20. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31, ceglana elewacja. Stan przed konserwacją. Widoczne podpisy.

Fot.21 i 22. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31, elewacja południowo-zachodnia. Stan przed konserwacją. Widoczne zmiany formy attyki - wtórne nadmurowanie dwóch warstw cegieł i położenie dachówki-karpiówki. W obrębie nadmurowań brakuje spoin. Oryginalnie attykę wieńczyła jedna warstwa cegieł ułożonych na płasko, wysunięta przed lico, zabezpieczona od góry blachą.

Fot.23. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31, elewacja północno-wschodnia. Stan przed konserwacją. Widoczne zmiany formy attyki - wtórne nadmurowanie dwóch warstw cegieł i położenie dachówki-karpiówki.

Fot.24. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31, elewacja południowo-wschodnia. Stan przed konserwacją. Widoczne zmiany formy attyki - wtórne nadmurowanie dwóch warstw cegieł i położenie dachówki-karpiówki.

Fot.25 i 26. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31. Stan przed konserwacją. Widoczne zmiany formy attyki - wtórne nadmurowanie dwóch warstw cegieł i położenie dachówki-karpiówki.

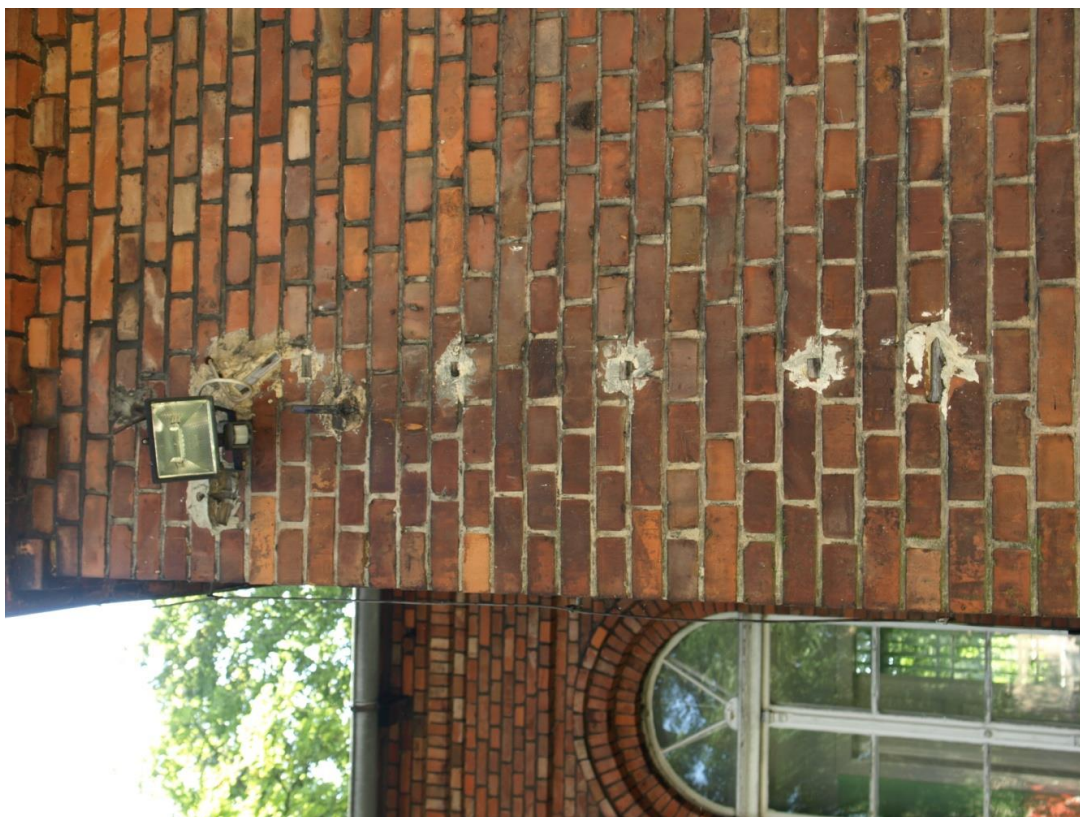
Fot.27 i 28. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31. Stan przed konserwacją. Widoczne zmiany formy attyki - wtórne nadmurowanie dwóch warstw cegieł i położenie dachówki-karpiówki oraz pozostałości pierwotnego zakończenia attyk w postaci zachowanych fragmentów wysuniętych cegieł.

Fot.29 i 30. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31. Stan przed konserwacją. Widoczne pęknięcia murów.

Fot.31. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31. Stan przed konserwacją. Widoczne pęknięcia murów.

Fot.32. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31. Stan przed konserwacją.

Fot.33. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31. Stan przed konserwacją. Widoczna cementowa zaprawa na wysuniętej części cokołu.

Fot.34. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31. Stan przed konserwacją. Widoczna betonowa opaska wokół budynku.

Fot.35. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31. Stan przed konserwacją. Widoczna betonowa opaska wokół budynku.

Fot.36. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31. Stan przed konserwacją. Widoczna cementowa zaprawa na wysuniętej części cokołu.

Fot.37. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31. Stan przed konserwacją.

Fot.38. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31. Stan przed konserwacją. Pod warstwą betonu widoczne jest dawne obejście z cegieł?/.

Fot.39 i 40. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31. Stan przed konserwacją. Widoczny stan zachowania krokwi, drewnianej podbitki oraz rynien.

Fot.41. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31. Stan przed konserwacją. Widoczna oryginalna kratka wentylacyjna.

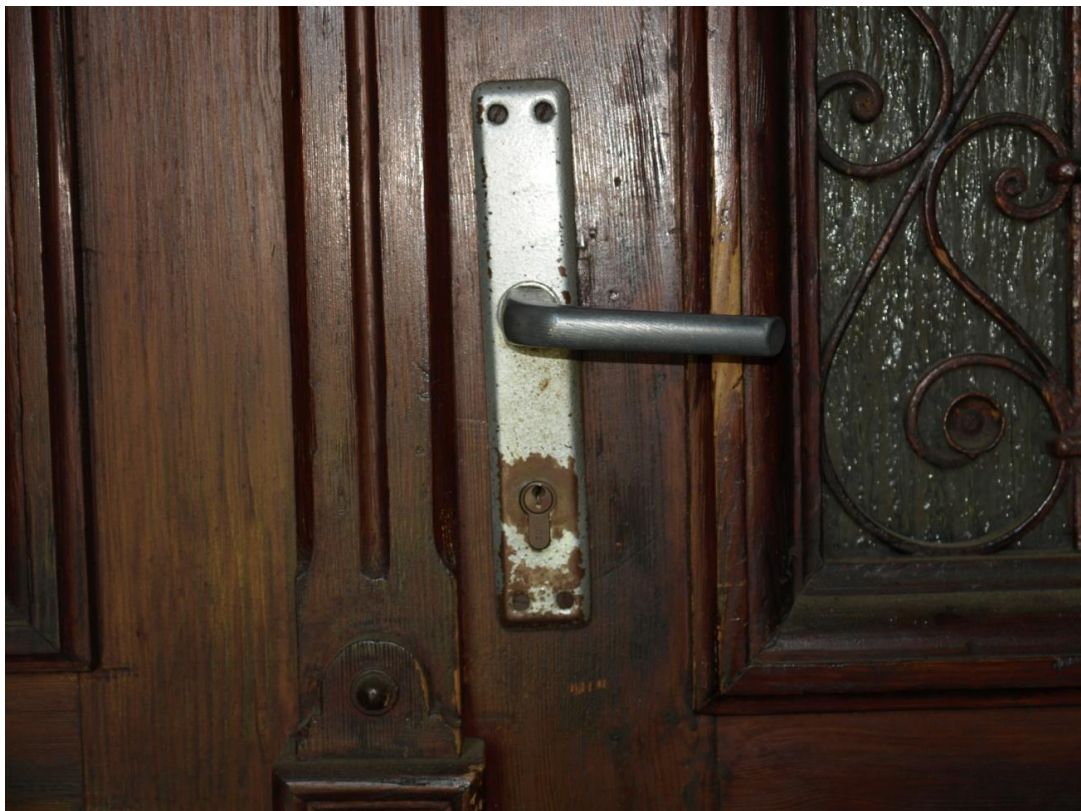
Fot.42. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31. Stan przed konserwacją. Widoczna podbitka daszku nad wejściem.

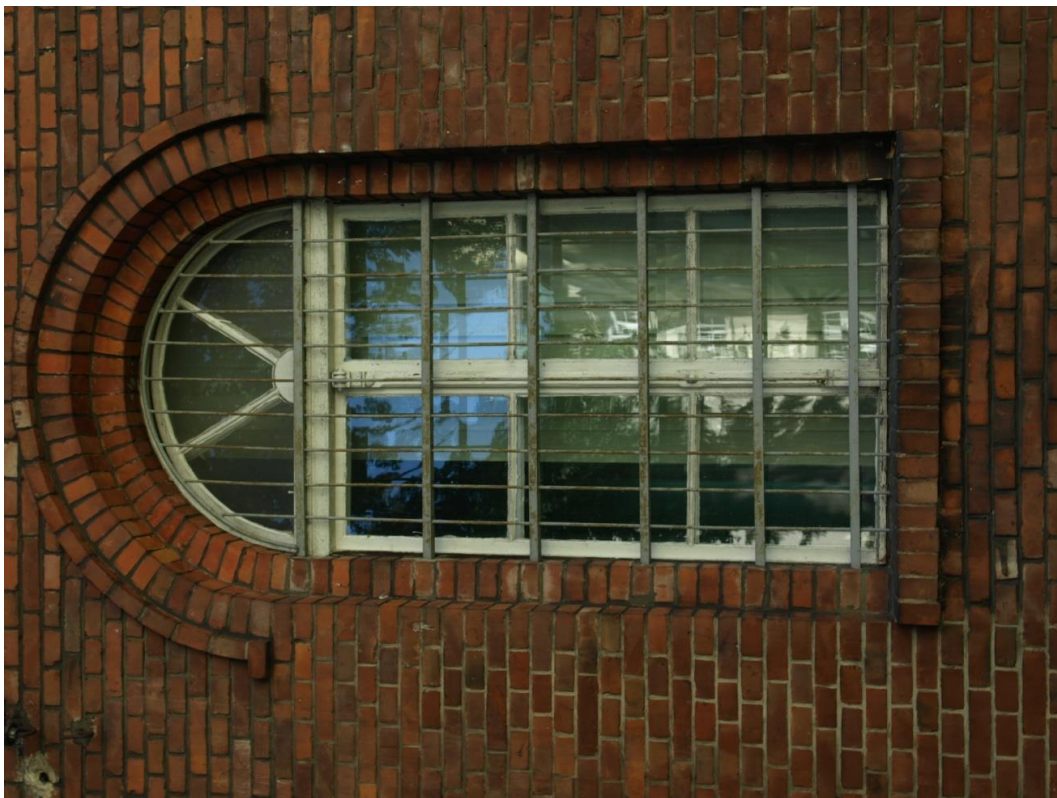
Fot.43 i 44. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31. Stan przed konserwacją. Widoczny stan zachowania dachu i kominów.

Fot.45 i 46. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31. Stan przed konserwacją. Widoczny stan zachowania drzwi wejściowych.

Fot.47 i 48. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31. Stan przed konserwacją. Widoczny stan zachowania drzwi wejściowych.

Fot.49 i 50. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31. Stan przed konserwacją.

Fot.51. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowie, ul. Dworcowa 31. Stan przed konserwacją.

Fot.52. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowie, ul. Dworcowa 31. Stan przed konserwacją. Widoczne dwa współczesne okienka.

Fot.53 i 54. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31. Stan przed konserwacją. Widoczne różne rodzaje okien na elewacji.

Fot.55 i 56. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31. Stan przed konserwacją. Widoczne różne rodzaje okien na elewacji.

Fot.57 i 58. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31. Stan przed konserwacją. Widoczne okucia okien.

Fot.59 i 60. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31. Stan przed konserwacją. Widoczne różne rodzaje drzwi ramowo-płycinowych.

Fot.61 i 62. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31. Stan przed konserwacją. Widoczne różne rodzaje drzwi ramowo-płycinowych.

Fot.63. Budynek Administracji Szpitala Chorób Płuc w Pilchowicach, ul. Dworcowa 31. Stan przed konserwacją. Widoczne różne rodzaje drzwi ramowo-płycinowych.